

ԽՍՍՔ ԸՆԴ ԻՍ

Farò come colui che piange e dice.
(Inferno)

DANTE

Ա.

Բ.

Ես իմ մեծագոյն թշնամիս եմ:

Ես ամէն օր սիրտս կը յօշոտեմ:

Սէրս վառարան չունի, անտառնե-
րուն հրդեհն է ան եւ լեռներուն հրարու-
իւր, կայծակներուն շողիւնն ու երկին-
քի արցունքը:

Ծագէ ծագ թափուած մոխիրներուն
վրայ ես լիաթոք կը ծիծաղիմ:

Երբ գարուն է՝ ծիծեռնակներս ի-
րենց բոյներէն դուրս կը նետեմ ու կ'ը-
սեմ. —

«Հեռացէք ինձմէ»:

Երբ ձմեռ է՝ կը կտրեմ անոնց թե-
ւերը՝ որպէսզի սառնամանիքին մէջ
մահանան:

Ես ամէն օր ուղե'դս կը ճանկեմ:

Կ'ըլլամ արե'ւ եւ գիշերները կը հա-
լածեմ, կ'ըլլամ խաւար եւ արե'ւը կը
հալածեմ:

Կը թողում որ մտածումներս զի-
րա'ր գլխատեն, որպէսզի կորսուիմ յա-
ւիտենական քառսին մէջ:

Կ'ըլլամ Յիսուս՝ եւ ինքզի'նքս կը
խաչեմ:

Կ'ըլլամ Յուդայ՝ եւ ինքզի'նքս կը
մատնեմ:

Ես իմ մեծագոյն թշնամիս եմ:

Իմ վիշտս կոյս պիտի մեռնի, աշ-
խարհի աղջիկները չուզեցին անոր հետ
պսակուիլ:

Ես տեսանելի էի, սակայն իմ մէջ
աներեւոյթ բան մը կար՝ որ օր ըստ օրէ
կը մաշեցնէր զիս եւ անկարագրելի
ցաւ կը պատճառէր:

Մարդոց առջեւ ուզեցի աներեւոյ-
թին կերպարանք եւ շարժում տալ:

Մէկ աչքը հազիւ ցոյց տուած էի՝
երբ անոնցմէ ոմանք լեղապատառ խոյս
տուին, երկրորդ աչքը հազիւ ցոյց տը-
ւած էի՝ երբ ուրիշներ անհետացան,
շրուիւր հազիւ աւարտած էի՝ երբ ո'չ ոք
գտայ իմ շուրջ:

Արցունքներու ջերմութեան տակ
այտերս կ'այրէին եւ շրթունքներէս կը
բարձրանային վրէժի եւ ներողութեան,
աղօթքի եւ անէծքի աղաղակներ՝ որոնք
իրարու փաթթուած՝ իրարու արիւն կը
քամէին, կ'երթային կը զարնուէին եր-
կինքի կամարներուն եւ կուգային նո -
րէն սրտիս մէջ կը մտնէին:

Իմ վիշտս կոյս պիտի մեռնի, աշ-
խարհի աղջիկները չուզեցին անոր հետ
պսակուիլ:

Գ.

Ամէն վէրք չի՛ սպիանար, կայ որ մահուան կ'առաջնորդէ:

Լաւագոյն է ըլլալ անշունչ տարր, ըլլալ հող, ըլլալ ծով, ըլլալ երկինք:

Լաւագոյն է ըլլալ շնչաւոր անբարբառ, նայիլ արեգակին եւ չհարցնել թէ զայն ո՞վ է դերը հոն, նայիլ գերեզմաններուն եւ չհարցնել թէ ո՞վ է փորերը դանոնք:

Այո՛, լաւագոյն է ըլլալ անշունչ տարր կամ շնչաւոր անբարբառ, քան թէ ըլլալ մարդ, ունենալ փոթորկած ու փոթք եւ գերզգայուն սիրտ:

Ահաւոր բան է գլխուն մէջ վէրք ունենալ, եւ կուրծքին տակ՝ նշգրահուած սիրտ:

Այդ պարագային՝ մարդ խենթ է ու խենթ չէ, կը խօսի եւ անասուն է:

Լոյսի եւ խաւարի, շնչաւորի եւ անշունչի տարօրինակ խառնուրդ մը՝ որ կը քսուի հողերուն, եւ ցաւին սաստկութենէն ա՛յնպէս կ'այրի՝ որ ինքզինք կը պարզէ սառնաշունչ քամիներուն, յետոյ աւելի եւս տառապելու համար:

— Բայց ամէն վէրք չի սպիանար, կայ որ մահուան կ'առաջնորդէ:

Գ.

Այս գիշեր հողիս եղբայրացած է անհետացած մեծ հողիներուն հետ:

Անոնք մահուան մէջէն կը քալեն, ես՝ կեանքին:

Անոնց եւ իմ միջեւ կամուրջ մը կայ՝ որուն վրայ կ'երթեւեկեն հաղորդակից գաղափարներ:

Աշխարհի եւ անդրաշխարհի բերաններէն արձակուած աղաղակնե՛ր են անոնք:

Հարց ու պատասխան:

Զրուցատրութիւն:

— Աւա՛ղ, նման ես դուն այն դժբախտին՝ որ կը պատմէ եւ կուլայ նո՛յն ատեն...

— Իրաւունք ունիս:

— Քիչեր զքեզ կը յարգեն, չատեր կ'ատեն, ո՛չ ոք զքեզ կը սիրէ ...»:

— Լեզուս ծանօթ չէ, ո՛չ ոք զիս կը յարգէ, ամէնքը զիս կ'ատեն, ո՛չ ոք զիս կը սիրէ:

— Աշխարհի մէջ ծնար մեռնելու համար, սակայն մահուան մէջ պիտի ծնանիս ապրելու համար:

— Չէ՛, չեմ հաւատար. ժամանակին ակռաները սո՛ւր են չափազանց, եւ կարող է ան ամէն ինչ ծամել:

Եւ յետոյ ի՛նչ փոյթ, ես չէի ուզեր ծնանիլ ոչ մէկ տեղ:

Պատասխան չկայ:

Խուլ հեծութիւններ:

Արցունքի շիթեր:

Այս գիշեր հողիս եղբայրացած է անհետացած մեծ հողիներուն հետ:

ՀՐԱԶ ՔԱՁԱՐԵՆՅ

Վեներտիկ, 1934.